

Dubravka Botica

Matija Leonhard, Ivan Either i Bartol Felbinger

Arhitekti zagrebačkog Gornjeg grada kraja 18. i početka 19. stoljeća

Razdoblje kraja 18. i početka 19. stoljeća je vrijeme intenzivne izgradnje na zagrebačkom Gornjem gradu, kada nastaje veći dio kuća i palača koje i danas dominiraju tim dijelom grada. Vrijeme je to prijelaza stilova, kada se pojednostavljeni oblici barokne arhitekture spajaju s nadolazećim klasicizmom. U pravilu „anonimna“ arhitektura ranijih razdoblja ustupa mjesto djelima vodećih zagrebačkih arhitekata, M. Leonharda, voditelja zagrebačkog graditeljskog ceha, zatim Ivana Eithera do Bartola Felbingera, čija su djela iz prvih desetljeća 19. stoljeća obilježila zagrebačku arhitekturu. Razgledavanjem najvažnijih primjera arhitekture tog razdoblja, na potezu od Ilice preko Trga sv. Marka do Opatičke i Basaričeve ulice, sudionici će imati priliku upoznati se s važnim poglavljem u povijesti grada.

Dr. sc. Dubravka Botica, docentica na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Dragan Damjanović

Herman Bollé (1845.—1926.)

Jedan je od najvažnijih hrvatskih arhitekata kraja 19. i početka 20. stoljeća. U Zagreb dolazi iz Kölna preko Beča donoseći najnovije tendencije na polju arhitekture i umjetničkog obrta. Projektirao je u gotovo svim tada aktualnim neo-stilovima: neogotici, neorenesansi, neoromanci, neobizantu te takozvanom narodnom hrvatskom stilu. Iako se uz pojedine njegove, osobito restauracijske zahvate vežu brojne kontroverze, a zbog suradnje s režimom bana Dragutina Khuen-Héderváryja bio je niz desetljeća i politički nepodoban, građevinama koje je projektirao, kao i djelatnošću na polju umjetničkog obrta znatno je pridonio preobrazbi Zagreba u modernu srednjoeuropsku metropolu. Cijelim nizom glavnih gradskih trgova i ulica i danas dominiraju važna Bolléova ostvarenja, simboli vizualnog identiteta Zagreba, poput zgrade Muzeja i škole za umjetnost i obrt na Trgu maršala Tita, Kemij-

Dr. sc. Dragan Damjanović, docent na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Jasna Galjer

Aladar Baranyai (1879.—1936.)

Njegov je opus nastao u prvih 30-ak godina 20. stoljeća, a većina od stotinjak danas poznatih projekata realizirana je u Zagrebu. Polazeći od poimanja arhitekture kao umjetnosti i sinteze tradicije i moderniteta, ostvario je ključan doprinos definiranju modernih standarda u stambenoj arhitekturi, kako u tipologiji donjogradske stanogradnje tako i u rezidencijalnoj arhitekturi zagrebačke kolonije vila na Tuškancu koja oko 1910. uspostavlja novi građanski ideal vrhunske kvalitete stanovanja. U formiranju Baranyaijeve autorske osobnosti odlučujuća je uloga zagrebačke sredine; prije svega Obrtne škole gdje je 1899. završio Graditeljski odjel. Od 1900. do 1905. radio je u tada jednoj od najpropulzivnijih zagrebačkih graditeljskih tvrtki Pilar-Mally-Bauda, 1905. s kolegom iz Graditeljske škole Slavkom Benedikom osniva zajednički arhitektonski atelijer koji je djelovao do 1933. godine. Osim u ulozi arhitekta jednako

Dr. sc. Jasna Galjer, izvanredna profesorica na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Marina Bagarić

Ignjat Fischer (1970.—1948.)

Brojem svojih projekata, raznovrsnošću i specifičnošću arhitektonskih tipova te dugačkim lukom od historicizma do funkcionalizma koji je opisao u četrdeset godina rada Ignjat Fischer (Zagreb, 18.6.1870. – 19.1.1948.) svrstava se među ključne arhitekte 20. stoljeća u Hrvatskoj. Krajnje racionalno projektirane prostore svih Fischerovih zgrada prati suzdržanost u oblikovanju eksterijera. Arhitekt je vjeran klasicističkom idiomu, kojemu dodaje tek neke pojedinosti tipične za određenu stilsku epohu. Podaci o broju i raznovrsnosti njegovih projekata ipak dolaze u drugi plan pred činjenicom da je upravo Fischer autor objekata kojima po namjeni i izvedbi pripada atribut prvih ili jedinih takvih ostvarenja u Zagrebu i Hrvatskoj: prve moderne, protosecesijske zgrade u nas (kuća Rado, 1897.), prve zgrade u Zagrebu koja je namjenski projektirana za kinematograf (kino Apollo u Ilici 31, 1911.),

Dr. sc. Marina Bagarić, viša kustosica u Muzeju za umjetnosti i obrt.

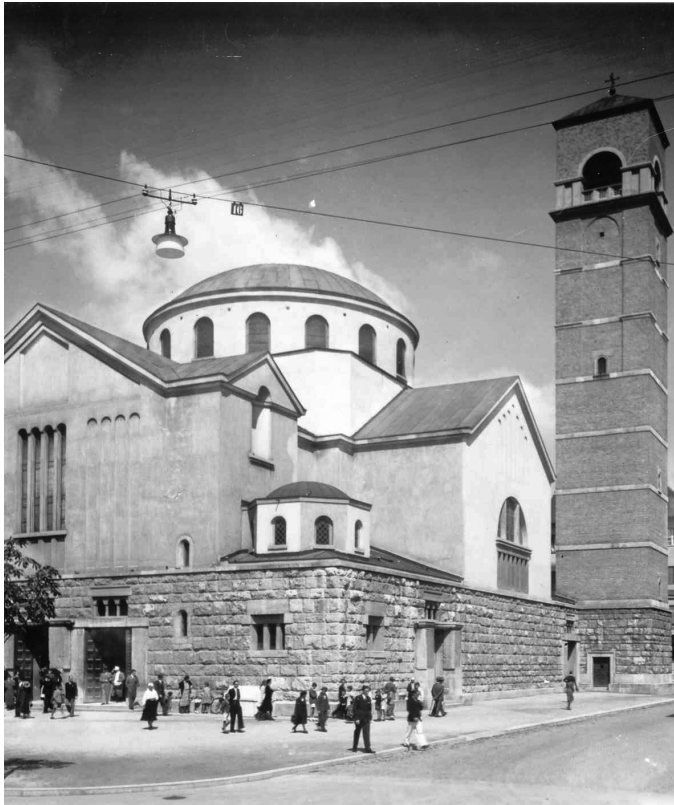
Krešimir Galović

Viktor Kovačić
(1874. – 1924.)

Već za života Viktor Kovačić postao je karizmatičnom osobom, no svojim ostvarenjima, a još više istupima u javnosti, stekao je više neprijatelja no prijatelja, postavši time ujedno i jednim od najvećih tragičara hrvatske moderne. Rođen je u Ločen Dolu 1874. u seljačkoj obitelji, vrlo brzo kao siroče odlazi stricu u Graz, gdje završava pučku i zidarsku obrtnu školu, šegrtujući neko vrijeme kod Stadtbaumeistera Josepha Florra. Kao sedamnaestogodišnjak dolazi u Zagreb, gdje prvo radi kao vježbenik u građevnoj tvrtki Cernelutti, a zatim i u atelijeru arhitekta Kune Waidmanna. Videći u Kovačiću darovita mladića, ubrzo ga preporučuje tadašnjem direktoru Obrtne škole Hermanu Bolléu. Godine 1896. upisao je bečku Akademie der bildenden Künste kod arhitekta Otta Wagnera. Tijekom bečkog školovanja Kovačić je upoznao arhitekta Adolfa Loosa, s kojim je tijekom cijeloga života prisno prijateljivao. Diplomiravši, 1899. Kovačić se vratio u Zagreb, gdje se vrlo brzo uključi-

je u javni život. Već 1900. inspiriran istoimenom Wagnerovom knjigom objavljuje u časopisu »Život« programski tekst Moderna arhitektura. Po povratku u Zagreb zbog svojih naprednih pogleda našao se na žestokom udaru konzervativne i malograđanske sredine predvođene Bolléom i Kršnjavim. Zbog tog sukoba Kovačić nekoliko godina neće moći u Zagrebu ostvariti značajnije realizacije. Uglavnom je životario uređujući interijere. Godine 1905. pridružio se arhitektima Stjepanu Podhorskom i Vjekoslavu Bastlu pri osnivanju Kluba hrvatskih arhitekta. Danas možemo nabrojati mnoga Kovačićeva ostvarenja koja su, u doba kada su nastajala, unijela važne promjene i novine na području domaće arhitekture i urbanizma, među inim: vila Perok (1905.), crkva sv. Blaža (1909/13.), stambena zgrada Lustig (1910/11.), vila Frangeš (1910/11.), vila Vrbanić (1911/12.), kuća Frank (1912/13), vila Čepulić (1913/14.), vila Fröhlich (1919.), stambena zgrada Slaveks (1922/3.)),

Palača Burze (1923/27.), te projekti regulatornih osnova: Trga kralja Tomislava (1904/5), Kaptola i okolice (1908.), Rokova perivoja (1909.) i Trga Petra Svačića (1909.). Navedena djela najzornije tumače cjelokupan Kovačićev opus, koji se kretao u široku rasponu od afirmativnog i kritičkog pristupa urbanim temama i njihova aktivnog odnosa prema povijesnom nasljeđu, preko pojedinačnih gradnji, pa sve do studioznih razrada koje su bez susprezanja sezale i do najneznatnijeg arhitektonskog detalja i projekata s područja umjetničkog obrta, izražavajući u Kovačića neodoljivu strastvenu težnju za ljepotom kojoj je podloga duboka unutrašnja potreba za stvaranjem iz najčistijih izvora do kojih može doprijeti ljudski duh. Viktor Kovačić umro je 1924. godine tijekom radova na gradnji Palače Burze, koju dovršava njegov dugogodišnji suradnik Hugo Ehrlich. Godinu dana nakon smrti, na međunarodnoj pariškoj izložbi »Expositions des Arts Décoratifs« po-

sthumno mu je dodijeljen Grad Prix. Stručan obilazak grada planiran je od Masarykove i Prilaza Gjüre Deželića, preko Ilice do Rokova perivoja i Ulice Ivana Gorana Kovačića. Glavni je naglasak obilaska na urbanističkim zahvatima i arhitektonskim ostvarenjima Viktora Kovačića – crkva sv. Blaža i Rokov perivoj. Uz Kovačićeva ostvarenja sudionici obilaska bit će upoznati i važnim arhitektonskim ostvarenjima nekoliko Kovačićevih suvremenika – Stjepana Podhorskog, Huga Ehrlicha te s nekoliko ostvarenja protagonista hrvatske moderne između dva svjetska rata, ali recentnim realizacijama koje ubrajamo u antologijska ostvarenja hrvatske suvremene arhitekture. Tijekom obilaska bit će riječi o nekim bitnim urbanističkim pitanjima grada Zagreba kao što su razvoj zagrebačkih ulica i trgova u 19. i 20. stoljeću (Prilaz Gjüre Deželića, Ilica, Britanski trg, Rokov perivoj, Ulica Ivana Gorana Kovačića), te o metodama zaštite i revitalizacije.

Krešimir Galović, viši stručni savjetnik Uprave za zaštitu kulturne baštine u Ministarstvu kulture RH.

ponedjeljak, 23. rujna u 17.00

— Trg sv. Marka

Dubravka Botica:

Matija Leonhard,

Ivan Either,

Bartol Felbinger

utorak, 24. rujna u 17.00

— Opatička 10

Dragan Damjanović:

Herman Bollé

srijeda, 25. rujna u 17.00

— Marulićev trg 7 /

Kuća Bauda

Jasna Galjer:

Vladimir Aladar Baranyai

četvrtak, 26. rujna u 17.00

— Strossmayerov trg 7 /

Kuća Rado

Marina Bagarić:

Ignjat Fischer

petak, 27. rujna u 17.00

— Masarykova 21

Krešimir Galović:

Viktor Kovačić

DRUH

Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske
Preradovićeva 44
tel/faks 01 48 12 920
dpuh@inet.hr
www.dpuh.hr

Dani europske baštine Arhitektura s potpisom 23. – 27. rujna 2013.

U povodu Dana europske baštine DRUH u sklopu projekta Ministarstva kulture organizira program stručnih vodstava pod nazivom Arhitektura s potpisom. Vizualnu prepoznatljivost i identitet grada Zagreba kreirali su brojni arhitekti koji su se nastavljali na radove svojih prethodnika, gradeći skladnu arhitekturu u stilu vremena u kojem su djelovali. Ovim programom željeli bismo skrenuti pozornost na vrijednu zagrebačku arhitektonsku baštinu i upozoriti na njezino današnje stanje.